

Elisabeth Staksrud (ph.d.), førsteamanuensis

menneske
Et gagns digitalt menneske?

Formålsparagrafen

1959:

- Skolen har til oppgåve saman med heimen å arbeida for at elevane skal bli gode samfunnsmenneske. Han skal hjelpa til å gjeva elevane ei kristelig og moralsk oppseding, utvikla deira evner og anlegg og gje dei gode ålmenkunnskap, **slik at dei kan bli gagns menneske både åndeleg og kroppsleg.**

1969:

- Grunnskolen skal i forståing og samarbeid med heimen hjelpe til med å gje elevane ei kristen og moralsk oppseding, utvikla deira evner, åndeleg og kroppsleg, og gje dei god allmenkunnskap **så dei kan bli gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn.**
- Skolen skal fremje åndsfridom og toleranse, og leggje vinn på å skape gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar og mellom skole og heim.

Formålsparagrafen i dag (§ 1-1).

- Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, **opne dører mot verda og framtida** og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.
- Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som **respekt for menneskeverdet** og naturen, på **åndsfriidom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet**, verdier som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane.
- Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon.
- Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.
- **Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng.**
- Elevane og lærlingane skal lære å **tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad.**
- Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. **Alle former for diskriminering skal motarbeidast.**

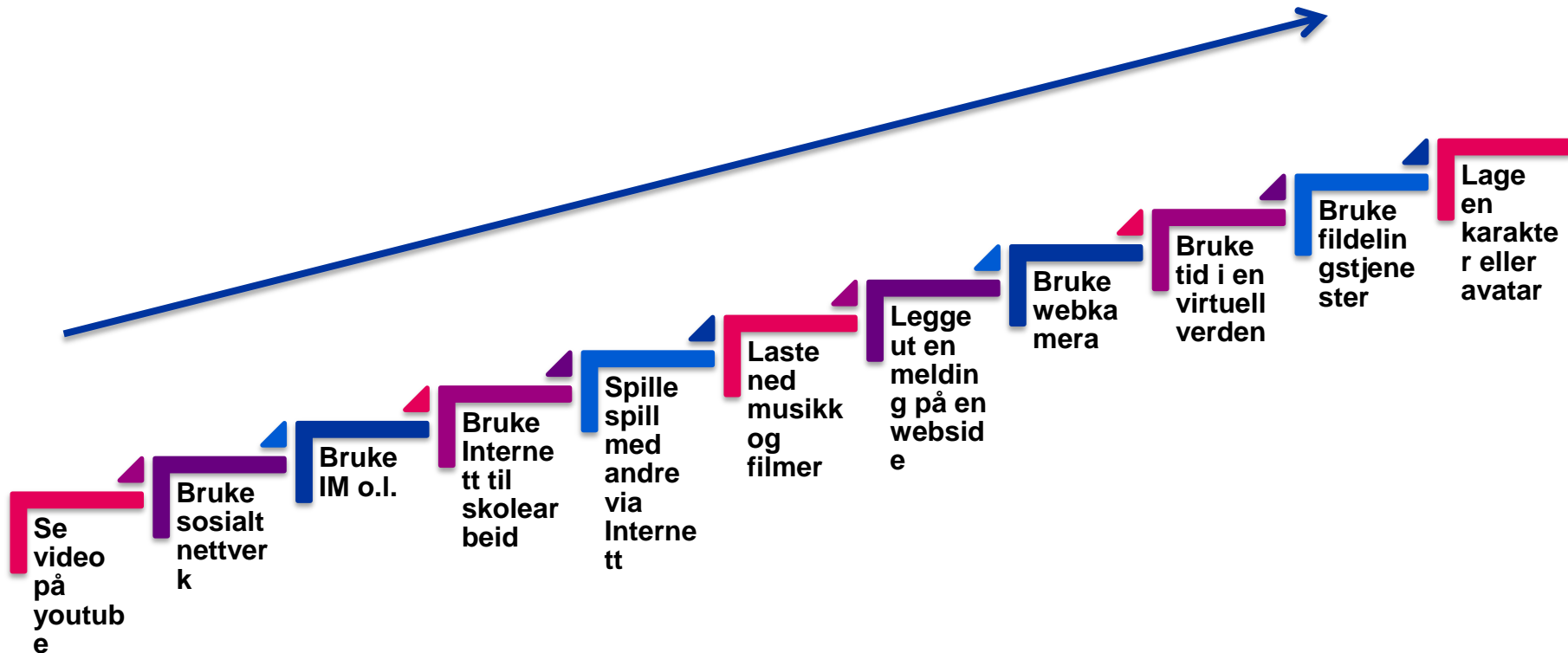
Gagns?

Hvilke egenskaper har et nyttig digitalt menneske?

**«Dei skal få utfalde skaparglede,
engasjement og utforskartrong.»**

Utvikling gjennom trappetrinnskompetanse

Med egne ord:

- Jeg begynte ikke å bruke Internett før jeg var blitt gammel.
- Tror jeg var åtte eller ni år
 - (Gutt, 16)
- Jeg har tenkt på at et er merkelig at jeg er fra en generasjon som først blir kjent med noen, og så møter dem ansikt til ansikt. Det skjer enda mer nå på Twitter og sånn. Folk som møter hverandre på nettet og så i virkeligheten, det der har aldri skjedd før
 - (Gutt, 16)

«Åpne dører mot verden og fremtiden»

- Verden kunne ikke være mer interessant!
Det er måten du ser verden på, folka du velger, og måten du gjør tankene dine om til handling. Det er du som gjør livet ditt interessant, eller ikke. Du kan enten sitte alene på sofaen og gjøre ingenting, eller så kan du logge deg på å gjøre en million ting, ting som du aldri hadde tenkt hvor morsomme de var.
 - Jente, 15 år
- Hm...kunnskap...kunnskap og selvutvikling (...) Jeg tror at hvis du...jeg mener – jeg er nå i 15 års alderen så jeg tror det er viktig å skaffe seg så mye informasjon du kan om verden rundt meg.
 - Gutt, 15 år
 - (Dreier et al., 2012)

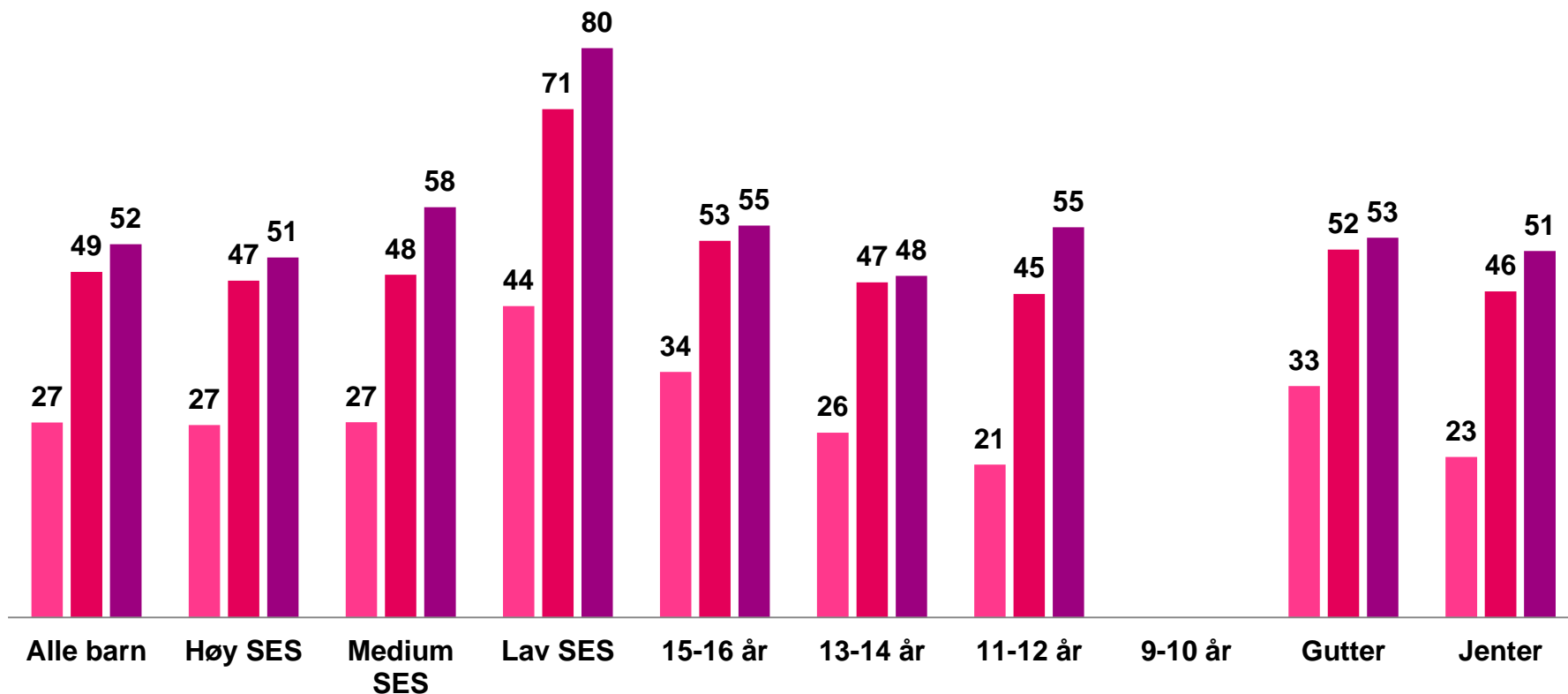
Internett = Selve livet

...En gang leste jeg til og med et sted på Internett at folk som ikke er på Facebook er ikke levende [ler] (...) for eksempel en gutt jeg kjente som bor i London fortalte meg at han hadde fått en kjæreste, og da var jeg på Facebook også spurte jeg han om hva hun het, også var hun ikke på Facebook. Han sa hun ikke hadde en profil på Facebook, men så viste det seg senere at hun ikke var virkelig...

- Jente, 15 år

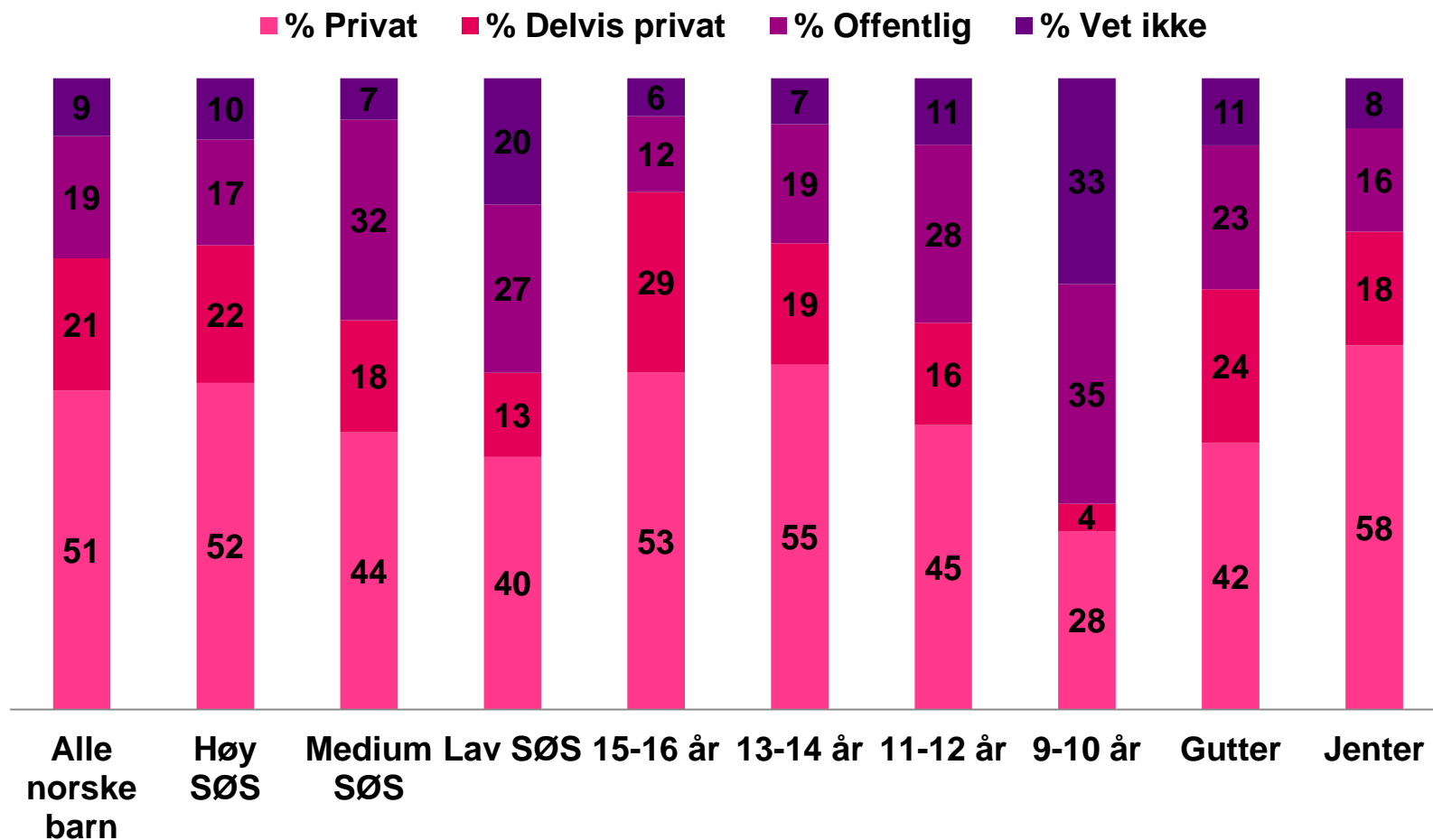
Offline vs. online kommunikasjon

■ % Snakke om private ting ■ % Snakke om forskjellige ting ■ % Det er lettere å være meg selv på Internett

% 11+ som sier det er litt sant eller veldig sant

Barns personverninnstillinger

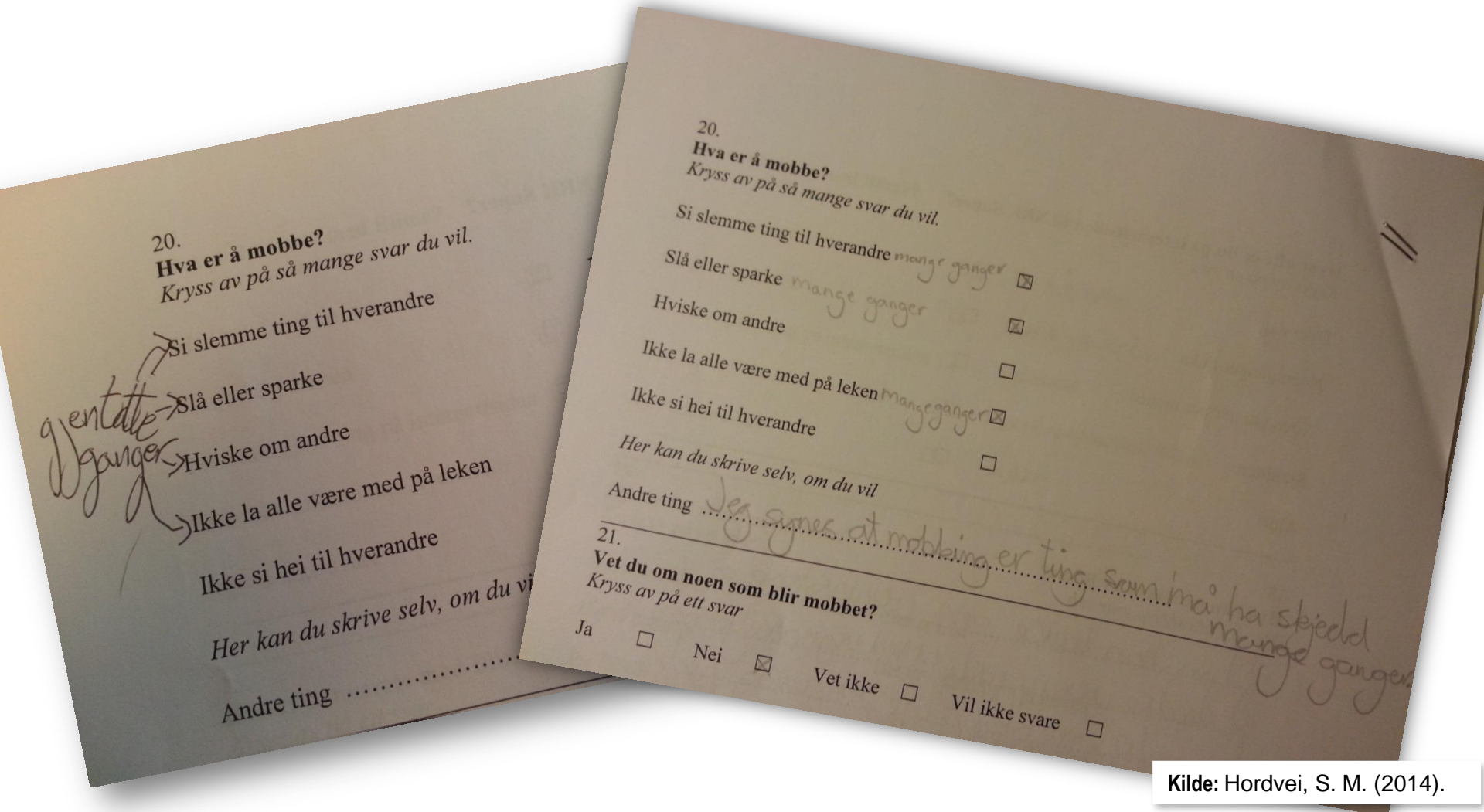

Respektere andres grenser

- Intervjuer: Når vil du la være å legge ut ting på nettet?
- “Oscar” (9 år): Når det er noe om kjæresten min. Jeg ville aldri postet noe om henne...
- “Lukas” (10 år): Men hvis dere var gift, DA ville du gjøre det
- “Oscar”:
NEI!
- Intervjuer: Hvorfor ikke?
- “Oscar”:
Ellers vil hun slå opp med meg. Hun har sagt det. Jeg kan ikke....jeg vil ikke miste henne....

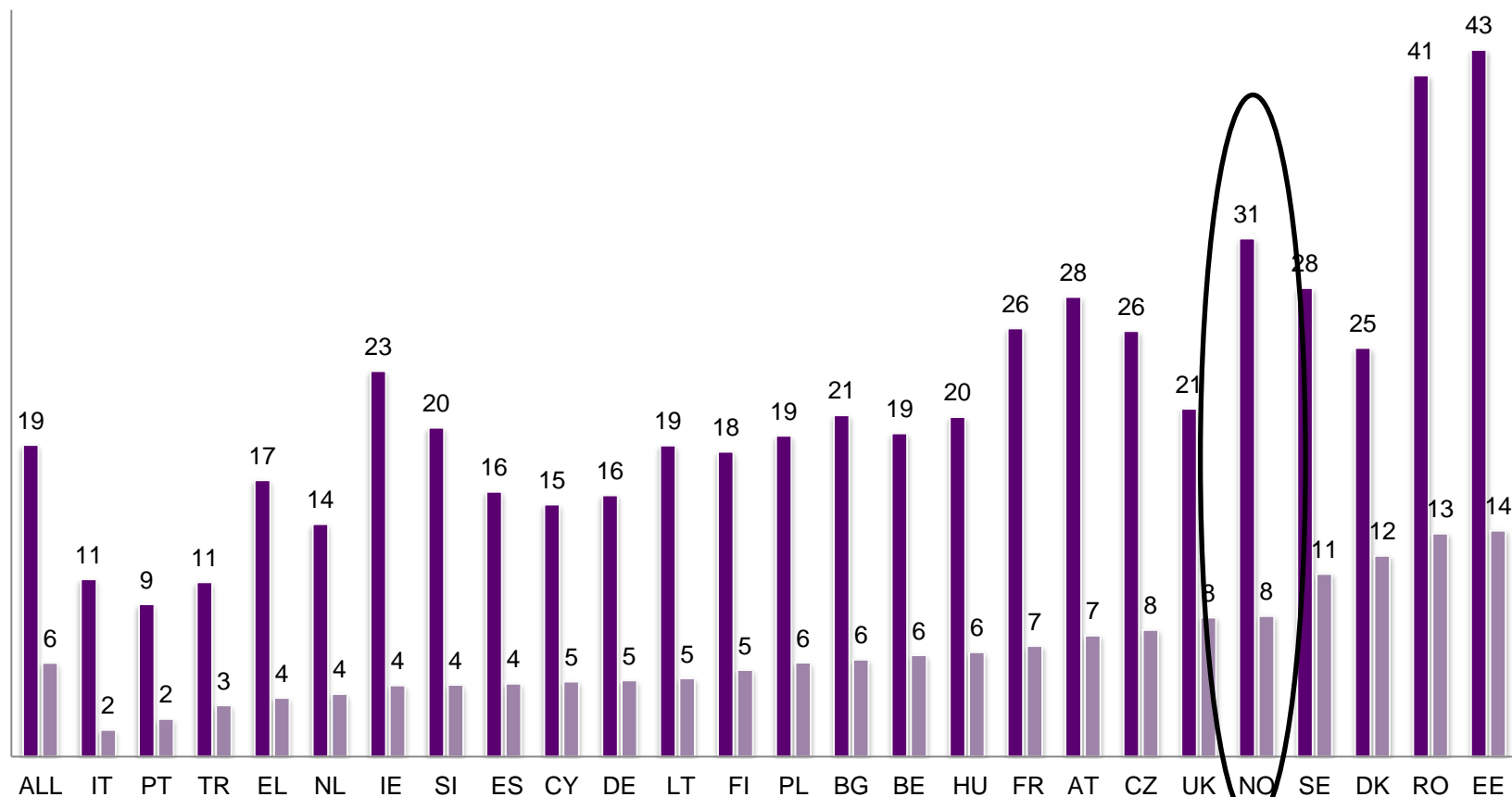
(Mostmans, Bauwens, & Pierson, 2014)

Kunnskap ≠ Atferd

Barn som mobbes, etter land

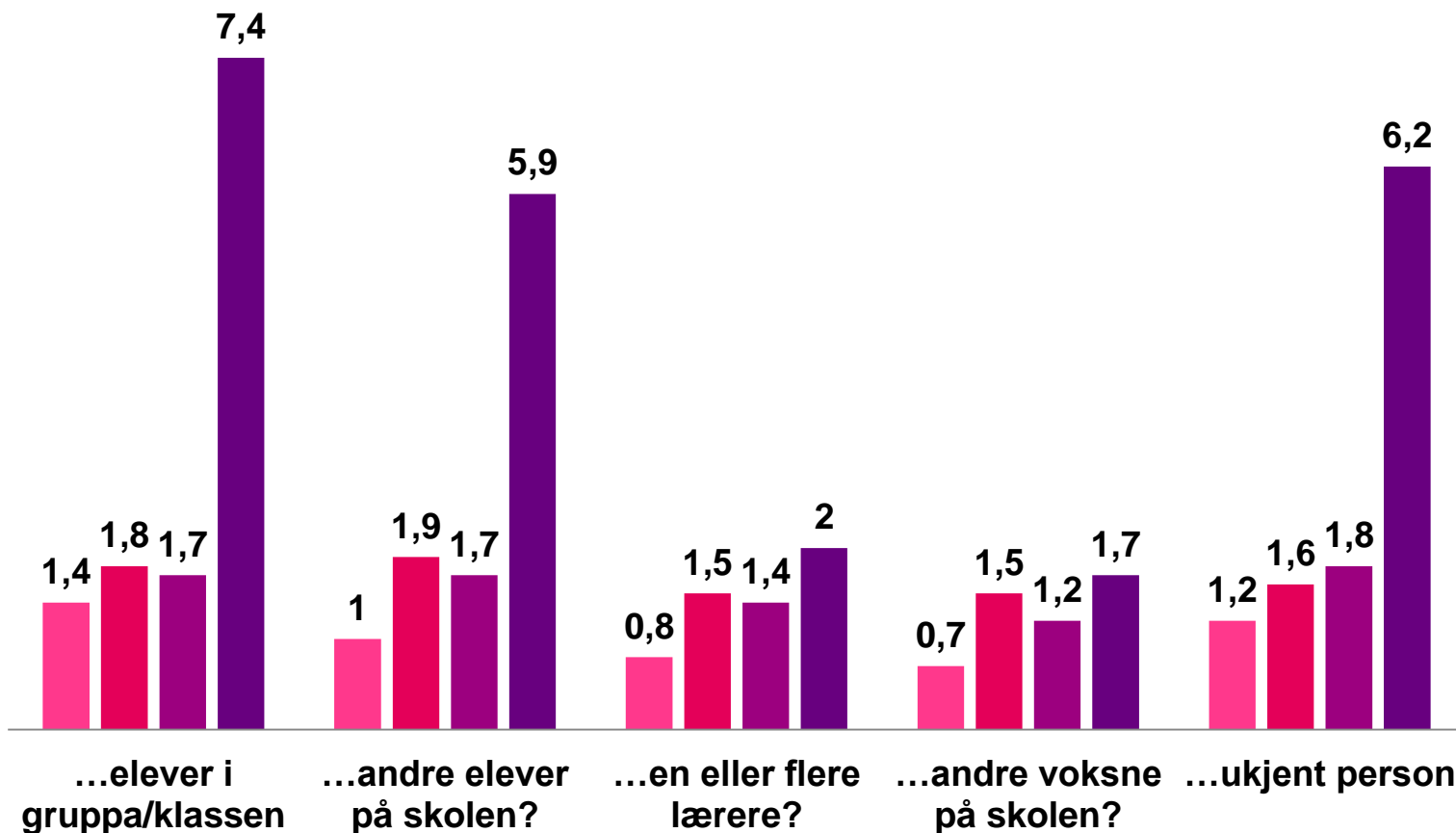
■ % Blitt mobbet, på nettet eller utenfor ■ % Blitt mobbet på Internett

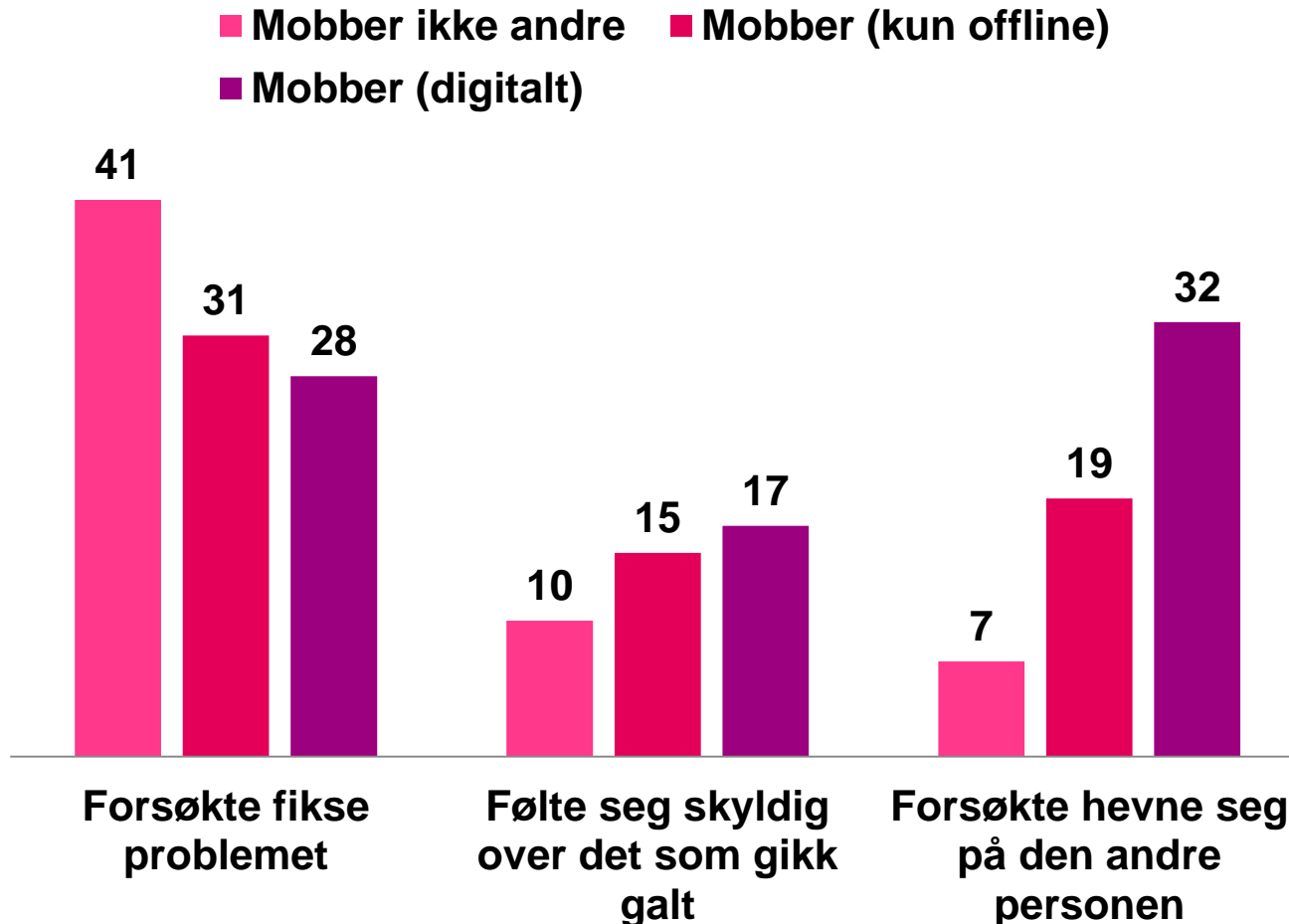
Digital mobbing er skolens sak

Hvem norske elever har blitt digitalt mobbet av og hvor ofte (alle klassetrinn, i %, 2012, elevundersøkelsen, (Wendelborg, 2012))

■ Flere ganger i uken ■ ca 1 gang i uken ■ 2-3 ganger pr mnd. ■ En sjelden gang

Hvordan forklarer de barna som mobber det de gjør? (Europa, 2010 i %)

Sosial eksperimentering og testing vanlig

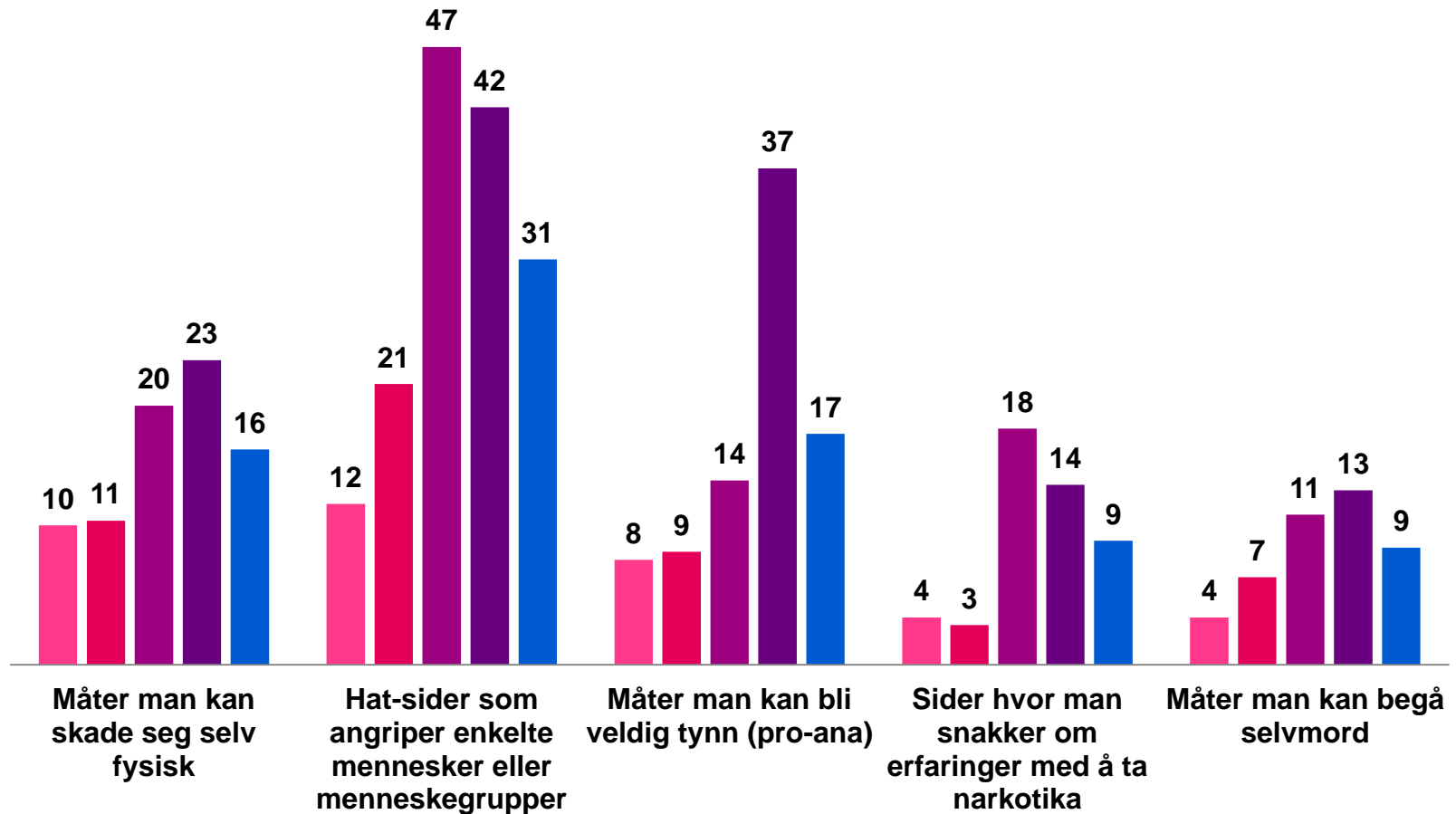
1 av 3 som mobber andre på nettet sier de ville ta igjen med den andre personen.

Hevn er ofte motiv for nettmobbing, og mobbe/bli mobbet på nett er ofte en utveksling mellom de samme barna.

«Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet»

Norske barns erfaringer med ulike typer skadelig brukergenerert innhold

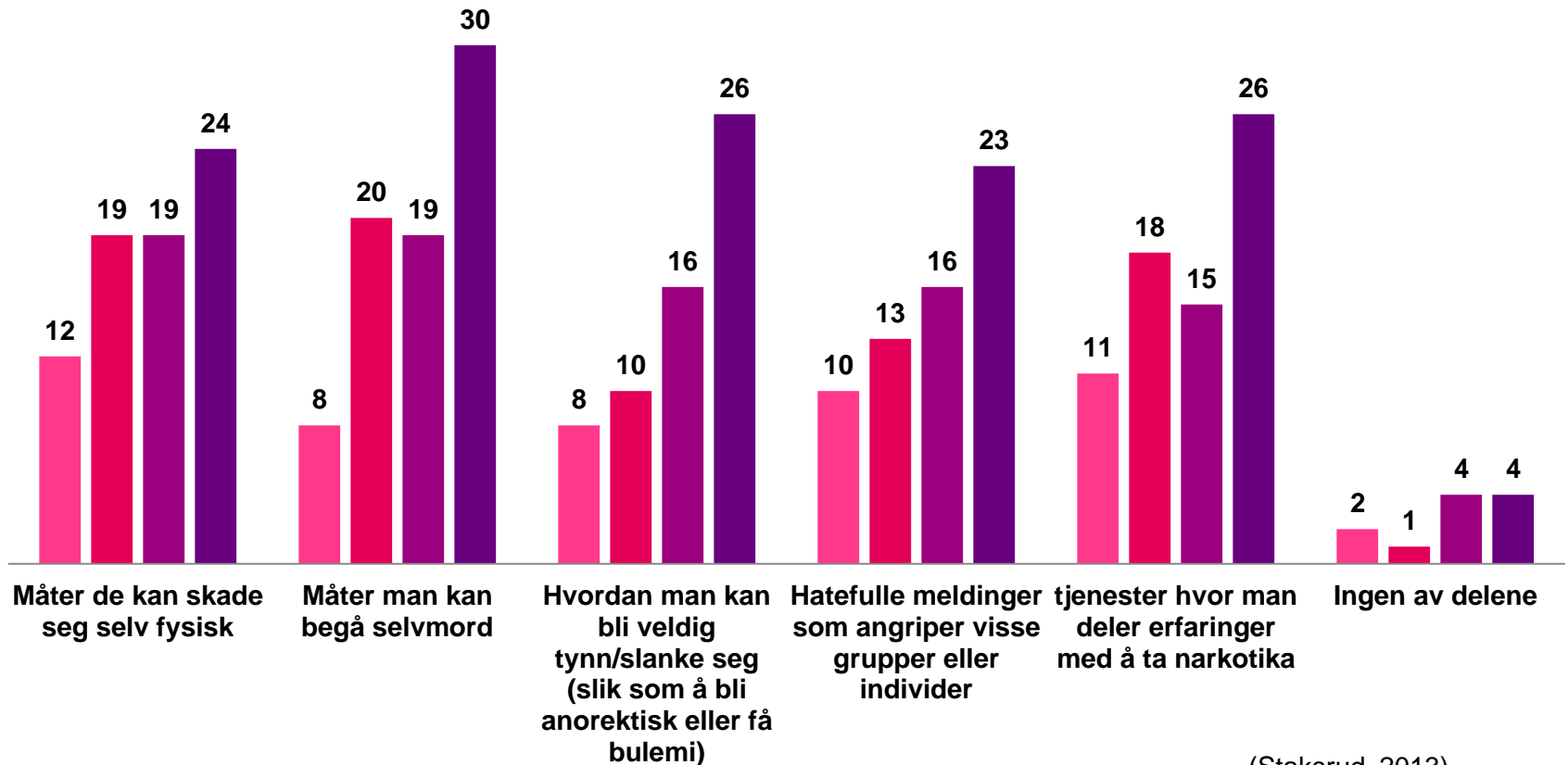
■ 11-13 år Gutter ■ 11-13 år Jenter ■ 14-16 år Gutter ■ 14-16 år Jenter ■ Alle

(Staksrud, 2013)

Sårbare barn: Overvekt av mobbeofre og *mobbere*

■ Har mobbet andre via Internett (Europa) ■ Har mobbet andre via Internett (Norge)
■ Har blitt mobbet via Internett (Europa) ■ Har blitt mobbet via Internett (Norge)

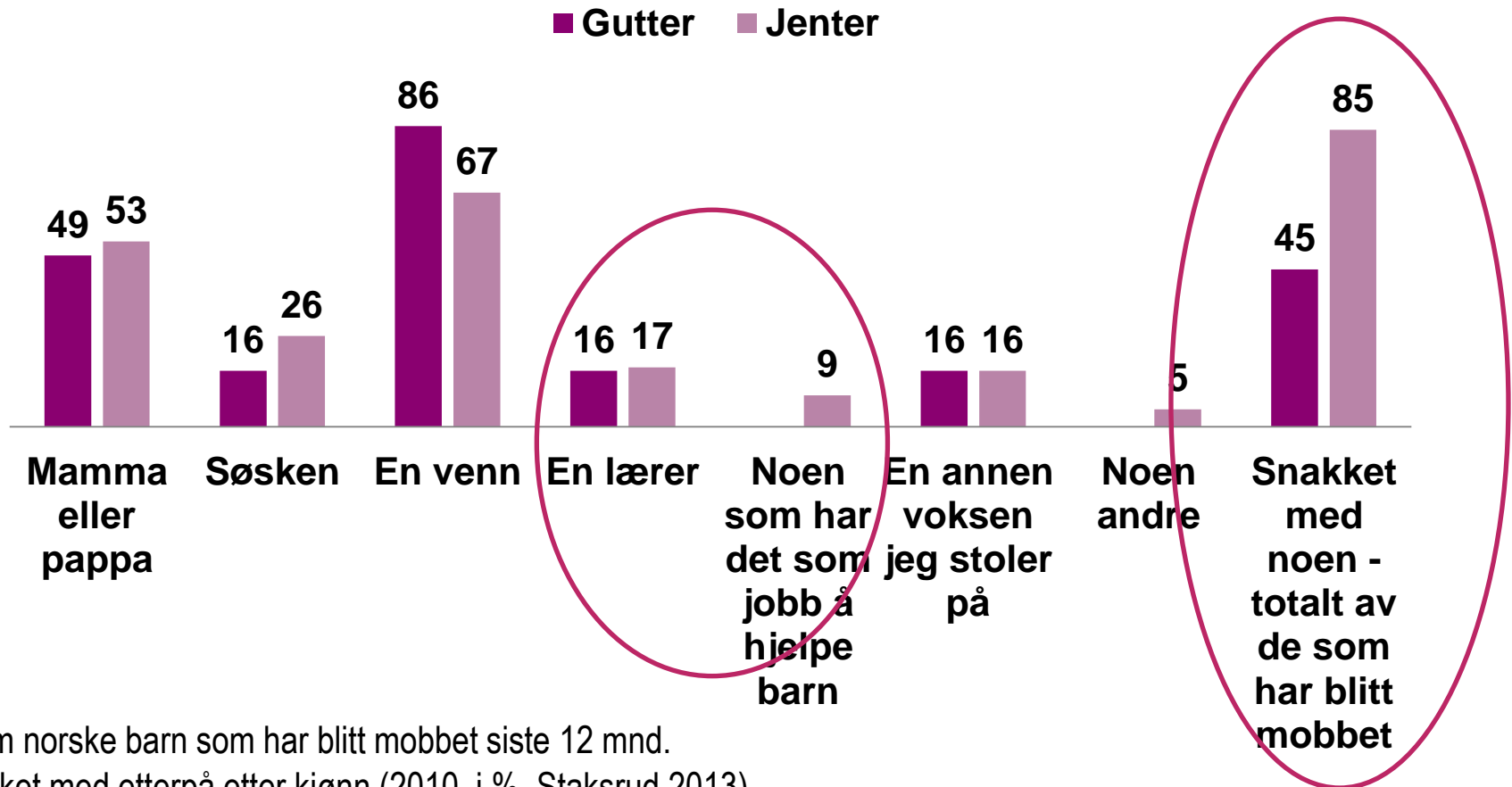

(Staksrud, 2013)

Vi må fokusere på håndteringskompetanse

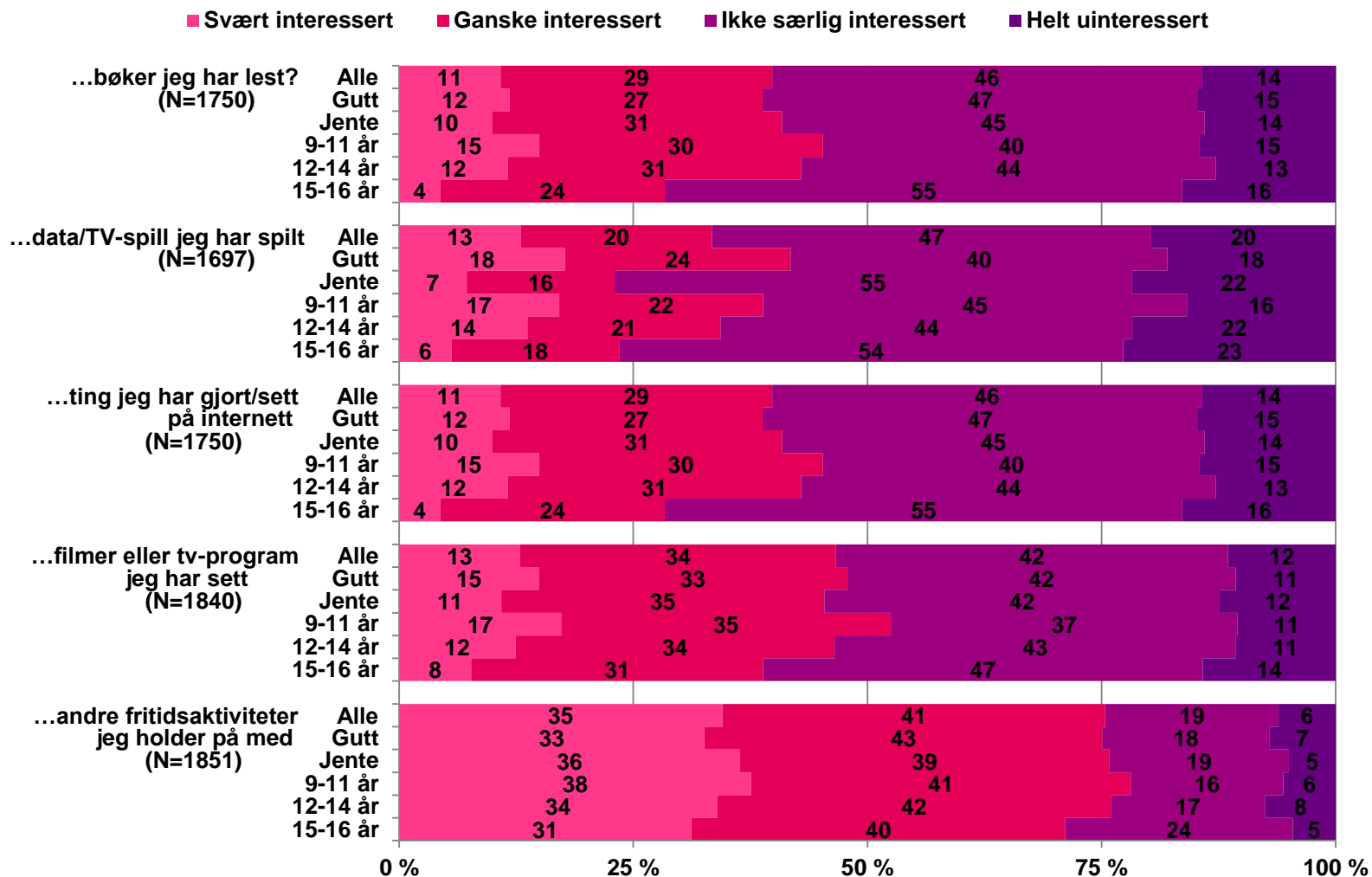
1. **Fatalistisk/passiv håndtering** - man håper problemet vil gå over eller forsvinne av seg selv, uten at man gjør noe. Denne strategien inkluderer også de barna som slutter å bruke Internett fullstendig («gir opp»).
 2. **Kommunikativ håndtering** – man snakker med noen om problemet
 3. **Proaktiv håndtering/problemløsning** – man forsøker selv løse problemet ved aktiv handling, slik som for eksempel å slette meldinger, blokkere avsendere og endre personverninnstillinger.
- Barn som er sårbare offline er også sårbare online
 - Hvilken strategi barna bruker for å håndtere dårlige erfaringer på nettet avhenger av hvordan barna har det utenfor nettet

Er vi relevante veiledere?

Hvem norske barn som har blitt mobbet siste 12 mnd.
snakket med etterpå etter kjønn (2010, i %, Staksrud 2013)

SVARFORDDELING PÅ SPØRSMÅLET "HVOR INTERESSERT SYNES DU AT DINE FORELDRE ELLER ANDRE VOKSNE DU BOR SAMMEN MED ER I FØLGENDE...? ETTER KJØNN OG ALDER (fra «Barn og medier», Medietilsynet, 2014)

Spørsmål som melder seg:

- Hvorfor har ikke norske barn og ungdom tilstrekkelige *proaktive og kommunikative håndteringsmekanismer* gitt den høye, avanserte bruken og generelle digitale kompetansen?

Finnes det digital tilgivelse?

- Å ikke følge gruppens “etablerte” sosiale regler for atferd online kan få store konsekvenser
- Sophie (10 år) forklarer:
 - *Hvis han noen gang skriver negative kommentarer på bilder, selv om det er bestevennen din I klassen, som kommer han til å merke at han ikke har en eneste venn igjen. Han vil aldri være vår beste venn mer.*
 - *Men det vil være hans egen feil.*

Anger

“Asså. Jeg vet det er mye på nettet om meg som jeg har gjort og som ikke er så bra. Folk kan se det, ikke sant? Om de googler meg. Men, når jeg skulle søke på den jobben så la jeg ut en masse ålreite ting om meg også – på forskjellige steder og tjenester, så de skulle komme opp når de googler meg. De bra tingene kommer og dekker over de dårlige. De kommer på toppen av lista. Det gode burde i det meste nøytralisere det dårlige. Fordi jeg vil gjerne ha denne jobben (...) Jeg synes egentlig ikke at arbeidsgivere skulle ha lov til å google deg når du søker på jobb. For det som ligger ute er lissom private ting. Ikke sant? “

Jente, 19 år

(Staksrud, 2013b)

«Alle former for diskriminering skal motarbeidast»

Kultiver kritisk refleksjon og digitale ferdigheter

Elever og Studenter

ei og velkommen til vår avdeling for elev- og studentassistanse. Skulle du eller gruppen du er med i ha en oppgave å skrive som er inn på de feltene vår nettside dekker kan du sende oss de spørsmålene du ønsker svar på så skal vi etter beste evne besvare dem sett fra vår synsvinkel og vårt krav om sann og objektiv historieskriving.

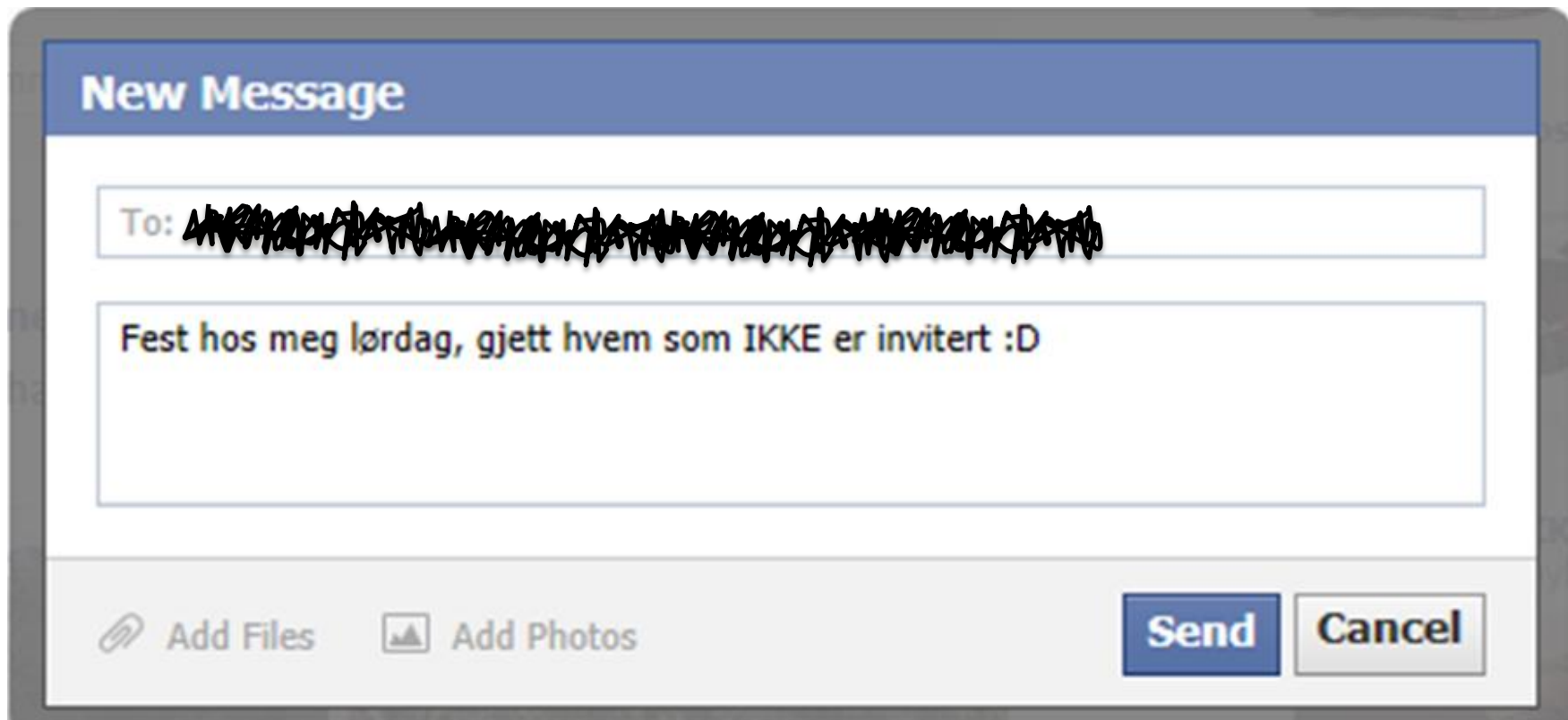
Vi vil etter hvert legge ut noen av de oppgavene vi får tilsendt slik at dere kan hente ideer både til spørsmål og svar der. Vi vil selvfølgelig fjerne navn og annen identifikasjon fra de oppgavene vi legger ut. Alle innsendinger behandles konfidensielt og slettes etter at de er besvart.

Spørsmål og henvendelser kan gjøres til tvedt@mail.com eller på sms til tlf 457 78 510 (Tvedt).

Her har du noen eksempler på spørsmål og svar:

- Skoleoppgave om Åsatu
- Blodsreligion, kultur- og i dag kampfellesskap
- Statlig hjernevask av norsk ungdom
- Makteliten hater Frihet
- Ungdommer med spørsmål om Vigrid og nazisme/nasjonalisme
- Vigrid står for Nordisk
- Ung dame med prosjekt om nazisme
- Hitler-Tyskland var et fyrtårn for den frie verden
- Økonomiske problemer og økende nasjonalisme i Europa
- Etnisk/religiøse Vigrid er det eneste alternativet i Norge
- VGS-elevgruppe med spørsmål om mediebilde og Nazi-stempel
- Media er løgnpropaganda for Makteliten
- Ung dame med skoleoppgave om Vigrid og Vikingtid
- Vikingtid og Vigrid har mye til felles:)
- Mann med noen spørsmål om den 2. verdenskrig
- Tyskland ofret seg for Europas frihet

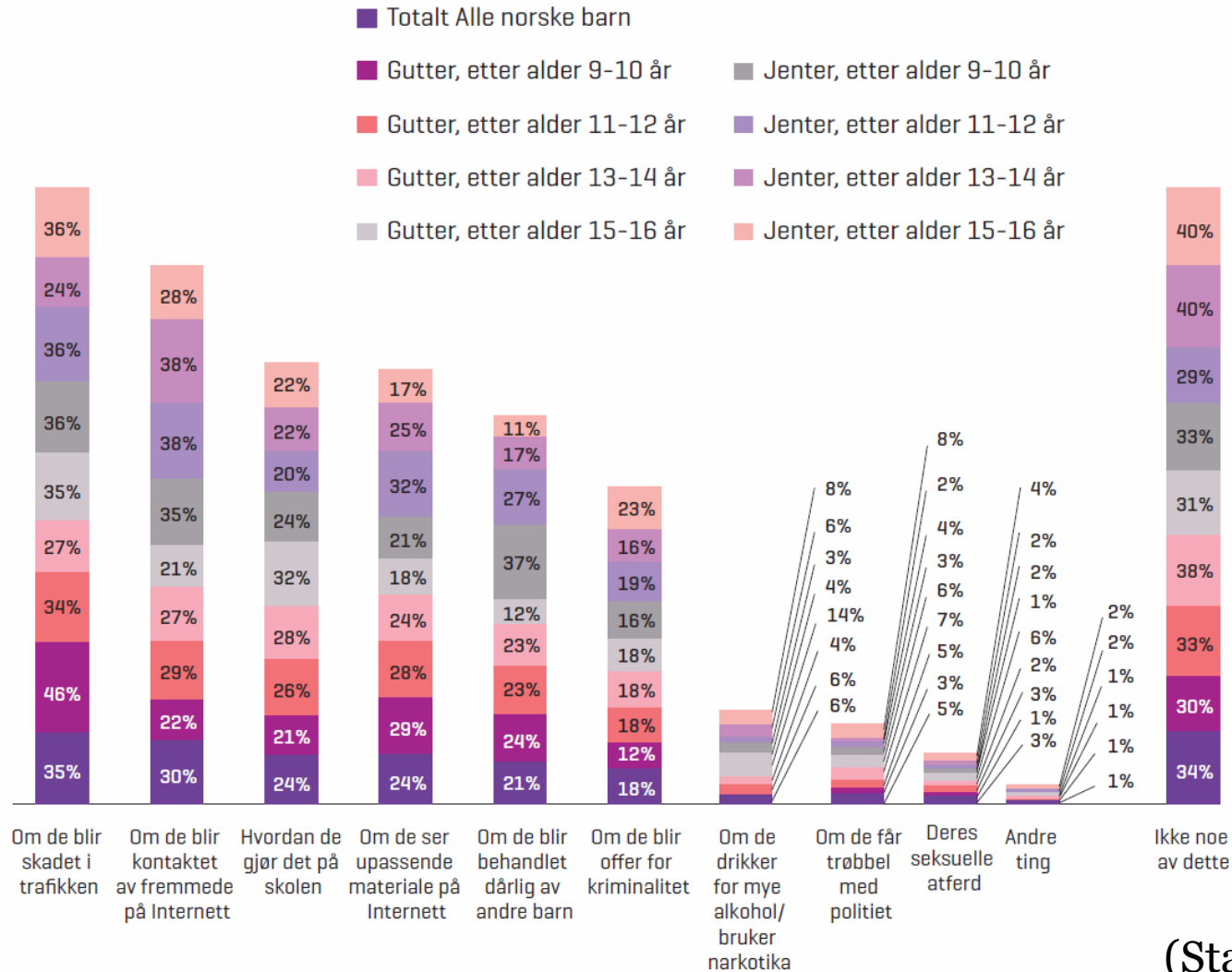
Digital utfrysning

Gagns?

**Vil vi de skal bli som oss?
Er vi gagns?**

Norske foreldres bekymring

(Staksrud, 2013)

Foreldre er en ressurs, men også et problem

«En venninne føler seg mobbet av min datter, men min datter oppfatter ikke dette som mobbing»

Mor (45), om datter(14)

«De derre barna vet du, det er så mye lettere å skrive i gjesteboka enn å si det face to face. Litt sånn her hevnfølelse og sånn trur jeg, blant fjortisjenter. Nei, det var vel noe sånn gutteproblemer, og så var det to venninner som hang seg litt på hverandre og som skreiv litt sånn stygge meldinger på gjesteboka hennes på Nettby. «

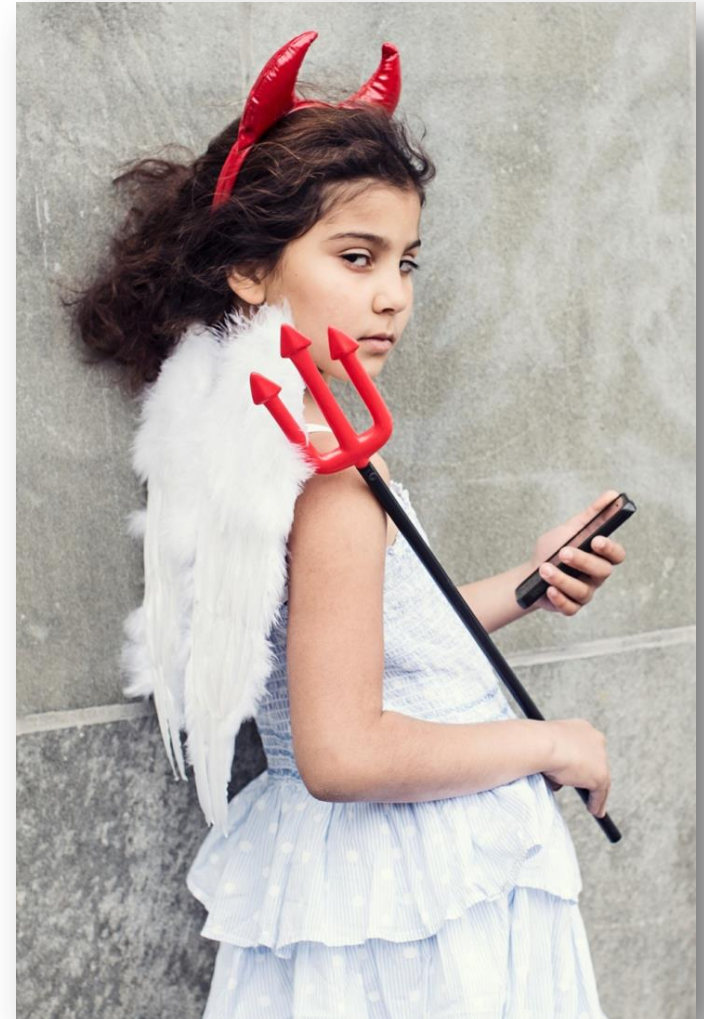
Mor(36), om datter (16)

«Det var opprettet en blogg som fikk en uvennlig kommentar. Ikke alvorlig trakassering.»

Far(42), om datter (12)

«Det var noe med noen bilder, men husker ikke helt situasjonen.»

Mor(49)

Være gode rollemodeller...

2s Fredrik Græsvik ber om å slippe mer hat fra israelvenner som misliker hans dekning av konflikten på

TV 2-reporter fikk o hatmeldinger

enriksreporter Fredrik Græsvik i TV 2 sier at de mange hatmeldingene
n har fått, sier at han oppmer på at han subret farer for å dekke Gaza.

AKTUELLE NYHETER

Nyheter / 2013 / Desember / Rasistiske hatmeldinger etter Lucia-nekt

Rasistiske hatmeldinger etter Lucia-nekt

Solvang barnehage bestemte seg for å droppe Lucia-feiringen til fordel for lysfest. Nå tennes de ut med rasistiske meldinger.

Av: Iris Lyngmo | 13.12.2013
Tema: Høytider og markeringer , Livssyn ,
Barnehagetilbud , Lek og læring
Utskriftsvennlig versjon
Tips en venn

Del på:

De ansatte i Solvang barnehagen har ifølge Sandefjords Blad fått over 40 hatske meldinger via nettsiden hvor de legger norsk kultur

Foto:

Dette bildet ble hetset på Facebook

ke nettsiden fyret nu
nekt. Noe som har ført

sier daglig leder Rune

alle barna, er at de
cia for å markere
st som alle barn

en. Vi blir mer
eringer som inkluderer

**Hvilket normativt klima
skal vi bringe nye gagns digitale mennesker
inn i?**

UiO • **Institutt for medier og kommunikasjon**

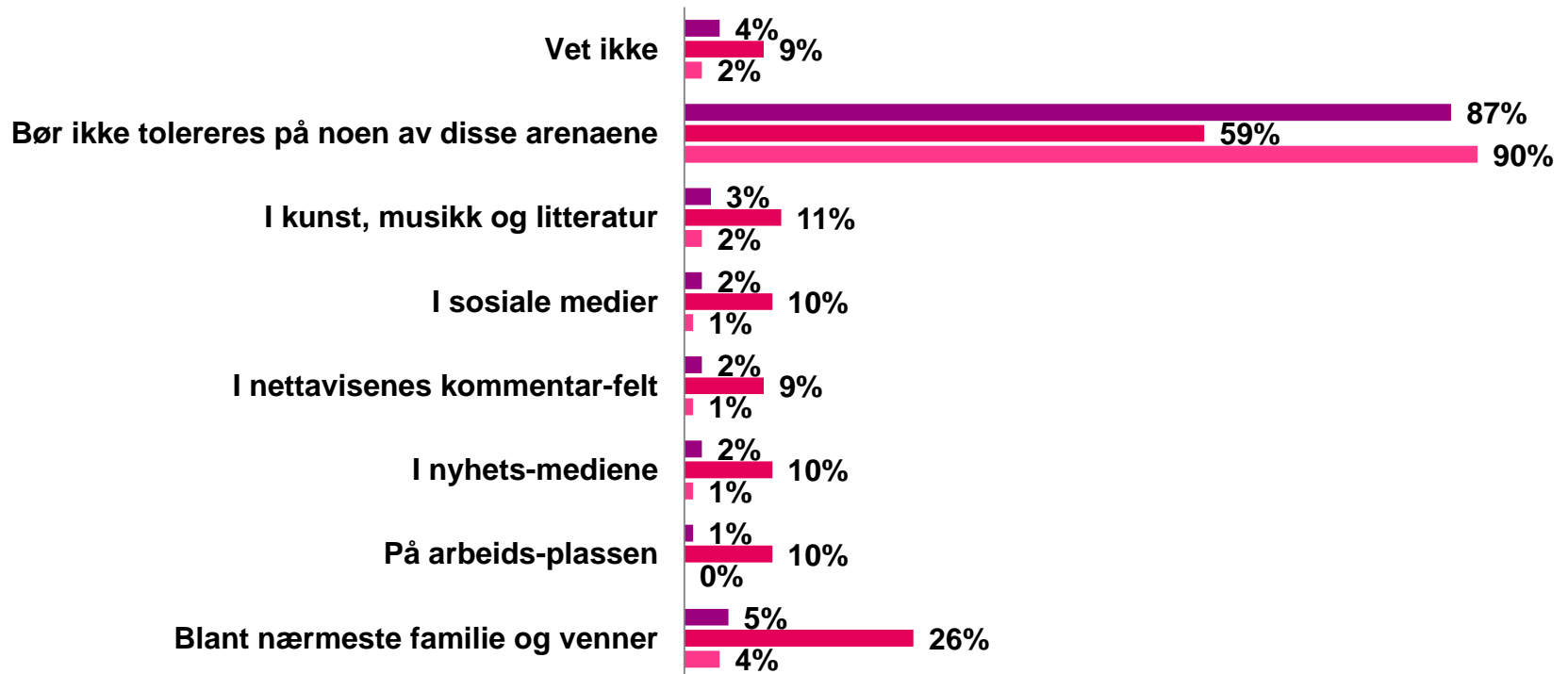
Det humanistiske fakultet

Balanser rettigheter og ansvar – forvent digital folkeskikk

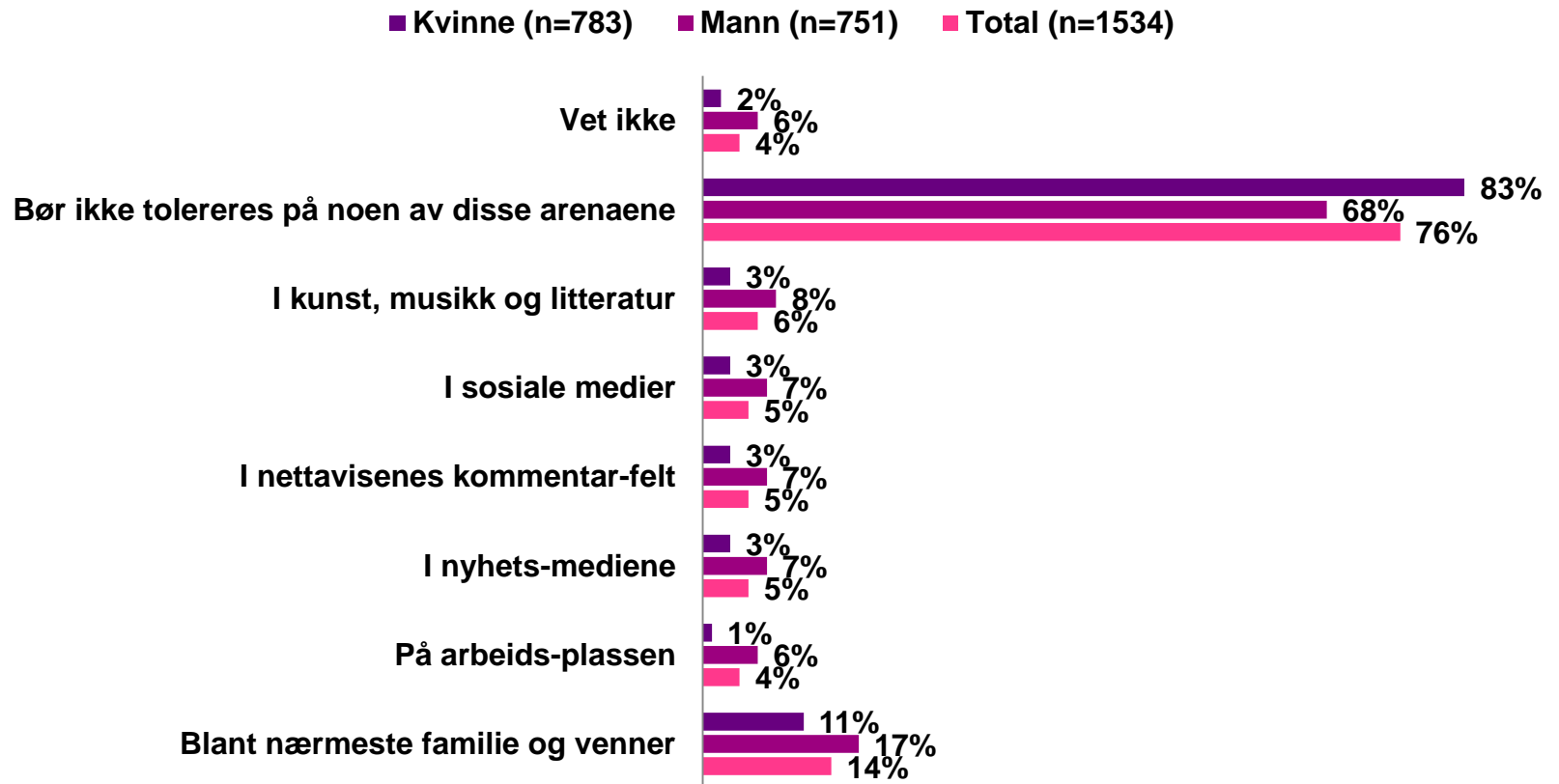

Aksept for mobbing og hatefulle ytringer av ulike grupper etter ytringsarena

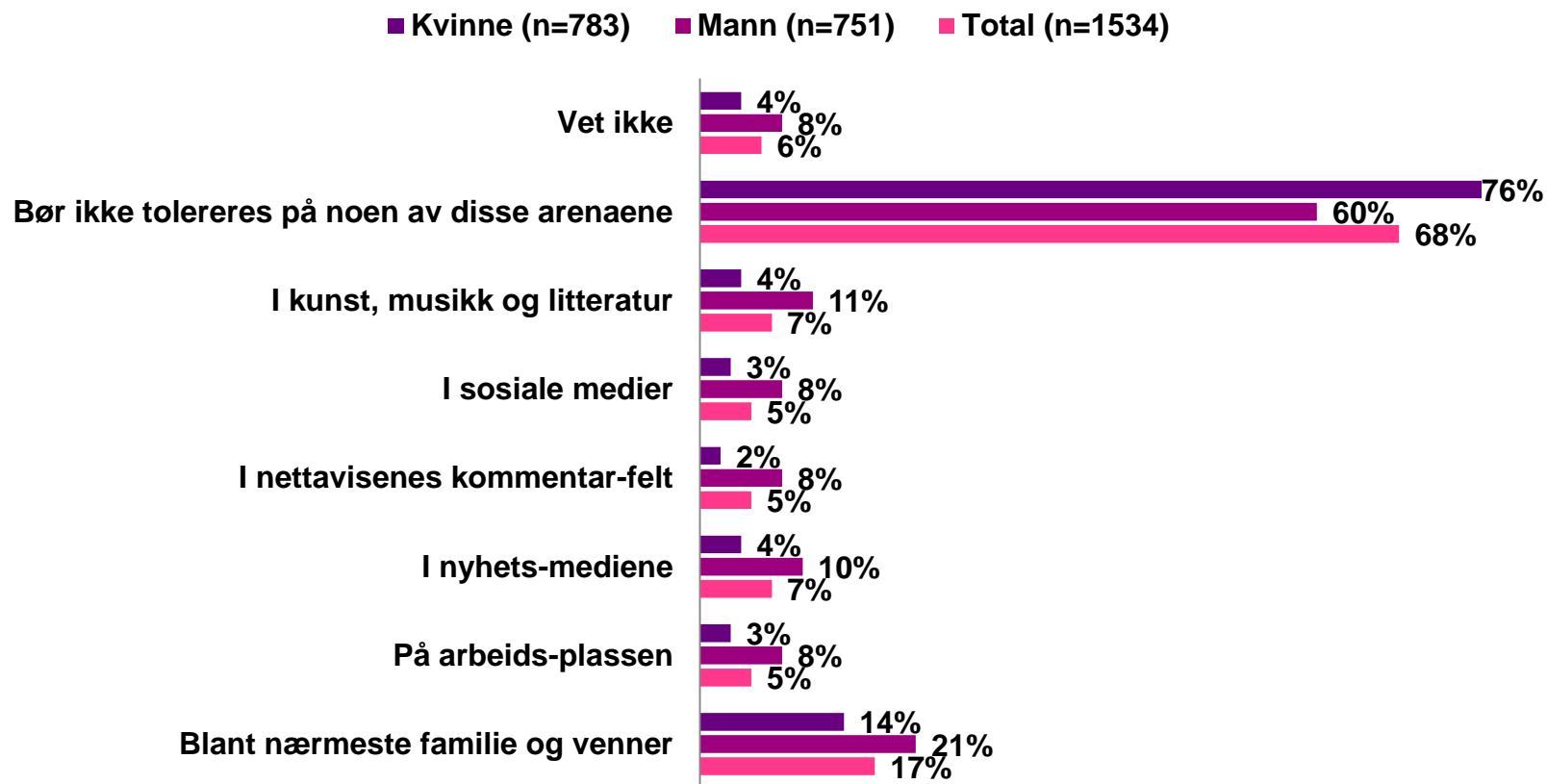
- Aksept for hatefulle ytringer om folk med nedsatt funksjonsevne Total (n=1534)
- Aksept for hatefulle ytringer om enkeltpersoner som er i en makposisjon Total (n=1534)
- Mobbing/Trakassering av enkeltpersoner Total (n=1534)

Aksept for hatefulle ytringer om innvandrere

Aksept for rasistiske ytringer

I befolkningen...

- **Mobbing og trakassering:** Et klart flertall av befolkningen mener at mobbing eller trakassering av enkeltpersoner og av folk med nedsatt funksjonsevne er uakseptabelt. Toleransen for hatefulle ytringer om enkeltpersoner som er i en maktposisjon er derimot betydelig større, særlig blant nærmeste familie og venner.
- **Rasisme og hat mot innvandrere:** Tre av fire mener at hatefulle ytringer om innvandrere ikke kan aksepteres på noen arenaer. 14 prosent aksepterer dette blant nærmeste familie, mens toleransen er betraktelig mindre for slike ytringer i de ulike offentlige rom.
- **Benektelse av Holocaust:** Tre av fire finner slike ytringer uakseptable på alle arenaer. Menn aksepterer i betydelig større grad slike ytringer enn kvinner.

Hvilke egenskaper har et nyttig digitalt menneske?

Et nyttig digitalt
menneske er et
menneske som klarer
ta vare på seg selv og
andre

- d'Haenens, L., Vandoninck, S., & Donoso, V. (2013). How to cope and build online resilience? *EU Kids Online*, . <http://eprints.lse.ac.uk/48115/1/How%20to%20cope%20and%20build%20online%20resilience%20%28Isero%29.pdf>: London School of Economics and Political Science.
- Dreier, Tzavela, Wolfling, Mavromati, Duven, Karakitsou, . . . Tsitsika. (2012). The development of adaptive and maladaptive patterns of Internet use among European adolescents at risk for internet addictive behaviours: A Grounded theory inquiry. *EU NET ADB*. Athens: National and Kaopdistrian University of Athens (N.K.U.A).
- Görzig, A., & Ólafsson, K. (2012). What Makes a Bully a Cyberbully? Unravelling the Characteristics of Cyberbullies across Twenty-Five European Countries. *Journal of Children and Media*, 7(1), s. 9-27. doi: 10.1080/17482798.2012.739756
- Hordvei, S. M. (2014). "Jeg trodde først det skulle handle om mobbing og sånn, men så var det jo bare vennskap" - En studie av holdningskampanjen Blime, og NRKs rolle som verdiformidler. (Masteroppgave Master), Universitetet i Oslo.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9–16 year olds and their parents in 25 countries (Vol. null).
- Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C., & Staksrud, E. (2014). In their own words : What bothers children online? *European Journal of Communication*. doi: 10.1177/0267323114521045
- Livingstone, S., Ólafsson, K., & Staksrud, E. (2013). Risky Social Networking Practices Among "Underage" Users: Lessons for Evidence-Based Policy. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 18, s. 303-320. doi: 10.1111/jcc4.12012
- Livingstone, S., & Helsper, E. (2010). Balancing opportunities and risks in teenagers' use of the internet: the role of online skills and internet self-efficacy. *New Media & Society*, 12(2), s. 309-329. doi: 10.1177/1461444809342697
- Medietilsynet. (2014). Barn og medier 2014. Fredrikstad: Medietilsynet.
- Mostmans, Bauwens, & Pierson. (2014). "I would never post that": Children, moral sensitivity and online disclosure. *Communications*, 39(3), 347-367.
- Smahel, D., & Wright, M. F. (Red.). (2014). The meaning of online problematic situations for children. Results of qualitative cross-cultural investigation in nine European countries. London: EU Kids Online, London School of Economics and Political Science.
- Sonck, N., Livingstone, S., Kuiper, E., & de Haan, J. (2011). Digital literacy and safety skills *EU Kids Online*. London: LSE.
- Staksrud, E. (2013). Digital mobbing: Hvem Hvor, Hvordan, Hvorfor – og hva kan voksne gjøre? Oslo: Kommuneforlaget.
- Staksrud, E. (2013b). *Children in the Online World: Risk, Regulation and Rights*. Surrey: Ashgate.
- Staksrud, E., Ólafsson, K., & Livingstone, S. (2012). Does the use of social networking sites increase children's risk of harm? *Computers in Human Behavior*(0). doi: 10.1016/j.chb.2012.05.026
- Staksrud, E., Steen-Johnsen, K., Bernard, E., Gustafsson, M. H., Ihlebæk, K. A., Sætrang, S., . . . Utheim, M. (2014). Ytringsfrihet i Norge: Holdninger og erfaringer i befolkningen. Resultater fra befolkningsundersøkelsen 2014 (s. 132). Oslo ISF, IMK, FAFO.
- Wendelborg, C., Paulsen, V., Røe, M., Valenta, M., & Skaalvik, E. (2012). Elevundersøkelsen 2012. NTNU Samfunnsforskning AS.

elisabeth.staksrud@media.uio.no

Twitter: @Estaksrud

